

Голові спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
(вулиця Січових Стрільців, 52А, м. Київ, 04053)
доктору психологічних наук, професору
Валентині Візіторівні БАЛАХТАР

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора психологічних наук, професора, професора кафедри психології
та особистісного розвитку ННІМП**

ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Бондарчук Олени Іванівни

**на дисертаційне дослідження Попович Ярослави Олександрівни
«Психологічні умови формування конструктивної копінг-поведінки
постраждалих від домашнього насильства жінок»,
поданого на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія**

Ступінь актуальності обраної теми. Дослідження психологічної проблеми постраждалих від домашнього насильства жінок та умов формування у них конструктивної копінг-поведінки є надзвичайно актуальним, особливо ця актуальність посилюється в кризових умовах сьогодення через військовий стан та деструктивний характер його впливу на психічний стан багатьох осіб, який вони не здатні опанувати. Необхідність такого дослідження також зумовлена незначною кількістю наукових робіт, що присвячені вивченню психологічних умов формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок загалом та на фоні війни зокрема.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. У науковому дослідженні вперше визначено, систематизовано й узагальнено психологічні умови формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок за когнітивним, афективним та конативним компонентами. Виявлено каузальні зв'язки чинників формування копінг-поведінки постраждалих жінок.

Поглиблено знання про копінг-поведінку досліджуваної категорії жінок. Розроблено корекційну програму «Формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Подальшого розвитку набули теоретичне визначення формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок через зовнішні та внутрішні умови.

Робота Я. О. Попович справила позитивне враження. Опрацьовано достатню кількість літературних джерел із визначеної проблеми як зарубіжних, так і вітчизняних авторів, розроблено теоретичну модель формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок, підбрано відповідні методи дослідження, які дозволяють виявити особливості копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок, її чинники, й на цьому підґрунті визначити, обґрунтувати та апробувати у формувальному експерименті відповідну меті й завданням дисертаційного дослідження програму.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються. Дисертаційна робота Ярослави Олександрівни Попович є структурованою, її об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження чітко визначені. Ґрунтовно описано емпіричну базу дослідження та сукупність теоретичних, емпіричних та статистичних методів, що сприяли розв'язанню поставлених завдань.

У першому розділі дисертації представлено результати теоретичного аналізу психологічних умов формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Висвітлено основні психологічні підходи до дослідження копінг-поведінки особистості у науковій літературі, наведено результати теоретичного аналізу чинників деструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок. Особливо цінним у межах даного розділу є теоретична модель формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок

У другому розділі представлено процедуру і результати емпіричного дослідження проблеми особливостей конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок та психологічних умов її формування. Привертає увагу ретельна організація дослідження, завдяки чому вдалося здійснити порівняльний аналіз компонентів копінг-поведінки жінок, постраждалих від домашнього насильства, та жінок, які не постраждали від домашнього насильства і на цьому підґрунті глибоко проаналізувати кореляції конструктивної копінг-поведінки та психологічних чинників її формування у жінок, що забезпечують їх здатність протистояти насильству. За результатами теоретичного аналізу та констатувального етапу емпіричного дослідження зроблено висновок про необхідність розроблення та апробація програми формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок у формувальному експерименті.

Саме цьому присвячено третій розділ дисертаційного дослідження Я. О. Попович. У ньому висвітлено програму психологічного супроводу та корекції «Формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок», мету, завдання, умови та особливості її реалізації у формувальному експерименті. Привертає увагу структура програми та детальний опис її складових, що дозволяє отримати чітке уявлення про особливості та процедури її реалізації. У цьому ж розділі наведено результати комплексного аналізу даних упровадження програми психологічного супроводу та корекції «Формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок», результати якого переконливо свідчать про її ефективність.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях. Кількість і обсяг опублікованих праць відповідають встановленим вимогам та демонструють належну апробацію ключових положень наукового дослідження. Зміст дисертацій відображено у 9 публікаціях, серед яких 4 одноосібні статті опубліковано у вітчизняних фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України; 5 одноосібних публікацій у

наукових виданнях та матеріалах, тезах науково-практичних конференцій і форумів.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Результати перевірки рукопису дисертаційного дослідження за допомогою автоматизованої системи «Plagiarism» свідчать про відсутність у тексті її дисертації академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Проведене дисертаційне дослідження та здобуті результати у цілому заслуговують на позитивну оцінку, разом з тим вважаємо за доречне назвати дискусійні положення та зауваження, а також побажання до змісту дисертації

1. Варто більш детально розкрити вплив чинників деструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок на формування стосунків з їхніми дітьми і, як наслідок, – продовження кола насильства в дитячих взаємовідносинах в їх дорослому майбутньому.

2. Зауважимо на доцільність більш широкого розкриття поняття салютогенного підходу у контексті формування конструктивної копінг-поведінки особистості.

3. Потребує додаткового роз'яснення дисертанткою причини змін показників контрольної групи після проведеного експерименту.

Наведені зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного наукового дослідження.

Висновок. У цілому дисертаційне дослідження Ярослави Олександрівни Попович на тему «Психологічні умови формування конструктивної копінг-поведінки постраждалих від домашнього насильства жінок» виконано на належному науковому рівні, за змістом і рівнем відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, є цілісним, самостійним дослідженням, що характеризується науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології та
особистісного розвитку ННІМП ДЗВО
«Університет менеджменту освіти»

 / О. І. Бондарчук

